

بعضی‌ها جشنواره را محل خطر برای خودشان می‌دانند

ادعای سلیقه‌ای بودن داوری، بدون آمار و مصدق مبنای قضاوت نیست

سمیرا جعفری

گفت‌وگو

فیلم کوتاه در ایران استعداد کم ندارد؛ آنچه کم

دارد، مسیری روشن برای ادامه حیات حرفه‌ای فیلم‌سازان پس از ساخت اثر است. فیلم‌ها ساخته می‌شوند، در جشنواره‌ها به نمایش درمی‌آیند و گاه جایزه می‌گیرند، اما بعد از آن چه؟ آیا انجمن سینمای جوانان می‌تواند این چرخه را از تولید و جشنواره به نمایش مستمر و درآمدزایی برساند یا همچنان قرار است فیلم‌سازان جوان برای ساخت اثر بعدی چشم‌انتظار حمایت بمانند؟ با شروع چهل و سومین جشنواره فیلم کوتاه تهران، بهروز شعبی، مدیرعامل انجمن سینمای جوانان ایران، و همچنین دبیر این جشنواره در گفت‌وگو با صبا از راه‌اندازی سکوی تخصصی نمایش فیلم کوتاه، توسعه زیرساخت‌های آموزشی و تولیدی و برنامه‌های بین‌المللی انجمن گفت و در عین حال تأکید کرد که فیلم کوتاه لزوماً سکوی پرتاب به سینمای بلند نیست و انجمن نیز قرار نیست مسیر حرفه‌ای همه فیلم‌سازان را به ساخت فیلم بلند ختم کند.

کوتاه بسیار گسترده‌تر شده است. اما هنوز به فضاهایی رسمی و حرفه‌ای نیاز داریم که فیلم کوتاه در آن‌ها به‌عنوان یک اثر مستقل نمایش داده شود. از ابتدای مسئولیت من در انجمن، یکی از دغدغه‌های اصلی همین بوده است که بتوانیم محل‌های مشخصی برای نمایش فیلم کوتاه ایجاد کنیم.

فیلم کوتاه از نظر ما بخش جنبی یا تزئینی سینما نیست؛ یک بخش مستقل، مهم و تخصصی است. اگر به آن نپردازیم، در آینده هم نمی‌توانیم انتظار سینمایی پویایی داشته باشیم.

یکی از برنامه‌های انجمن برای نمایش عمومی فیلم کوتاه، طرح «قرار» است. این طرح می‌خواهد چه مسئله‌ای را حل کند؟ آیا می‌توان انتظار داشت فیلم کوتاه از این مسیر به درآمدزایی برسد؟

خوشبختانه نمایش عمومی فیلم کوتاه با عنوان «قرار» شکل گرفته و اکنون سه روز در هفته نمایش داریم. تصمیم گرفتیم این طرح بدون حمایت بیرونی آغاز شود. هدف این بود که بینیم فیلم کوتاه تا چه اندازه می‌تواند ارتباطش را با مخاطب برقرار کند و در یک بستر نمایش مستمر، به بهره‌وری و درآمدزایی برسد.

اصولاً از فیلم کوتاه

انتظار درآمدزایی به

معنای رایج سینمای

بلند را نداریم. در ایران و

بسیاری از کشورهایی که

سینمای حرفه‌ای در آن‌ها

جریان دارد، تولید فیلم

کوتاه معمولاً با حمایت

همراه بوده است. با این

حال، تلویزیون و پلتفرم‌ها

می‌توانند نقش مهمی در

عرضه و نمایش این آثار

داشته باشند.

متأسفانه امروز در تلویزیون

فضای کافی و جدی برای نمایش

فیلم کوتاه نمی‌بینیم. شبکه

آی فیلم برنامه‌ای در این زمینه

دارد، اما به‌نظر شبکه‌های دیگر

○ شما از سال ۱۴۰۳ و پس از اکران «آغوش باز» درباره تکراری شدن بخشی از فیلم‌های سینمای ایران صحبت کرده بودید. وقتی مسئولیت انجمن سینمای جوانان را پذیرفتید، چقدر به ایجاد تنوع و تغییر رویکرد در این مجموعه فکر کردید؟ آیا انگیزه شما صرفاً حمایت از فیلم‌سازان جوان بود؟

اولین انگیزه من، همراهی با تیمی بود که اکنون مسئولیت دارد؛ به‌ویژه آقای دکتر فریدزاده. فکر می‌کنم در هر حوزه‌ای، به‌خصوص در عرصه‌هایی که مستقیماً با جریان‌سازی و کار اجرایی ارتباط دارند، هرچه کار تیمی‌تر باشد و اعضای تیم بتوانند همراهی بیشتری داشته باشند، نتیجه بهتر خواهد بود.

وقتی این پیشنهاد از طرف آقای فریدزاده مطرح شد، تجربه مدیریت به این شکل را نداشتم. در تمام سال‌های فعالیت حرفه‌ای‌ام، کارم سینما بوده و در حوزه‌های مختلف آن فعالیت کرده‌ام. اگر پیشنهاد مربوط به مجموعه‌ای غیر از انجمن سینمای جوانان بود، شاید ورود به آن برایم کمی دشوارتر می‌شد؛ چون احساس می‌کنم انجمن سینمای جوانان مهم‌ترین مؤسسه برای آینده سینمای ماست.

وقتی گفت‌وگو کردیم و به این جمع‌بندی رسیدیم که وارد انجمن شوم، طبیعتاً برنامه‌هایی داشتم. بخشی از این برنامه‌ها هم به همان نکته‌ای مربوط می‌شد که شما اشاره کردید؛ یعنی ایجاد تنوع و توجه به ظرفیت‌های متفاوت فیلم کوتاه.

○ وقتی از فیلم کوتاه صحبت می‌کنیم، اولین سوال این است که مخاطب آن را کجا ببیند. فیلم کوتاه قرار است همچنان محدود به فیلم‌سازان و مخاطبان خاص بماند یا می‌تواند مخاطب گسترده‌تری پیدا کند؟

به‌نظرم باید از یک واقعیت شروع کنیم. پیدایش سینما با فیلم کوتاه بوده است. در هر دوره‌ای که تحول یا پیشرفت تکنیکی در سینما اتفاق افتاده، فیلم کوتاه یکی از نخستین بسترهای تجربه‌گرایی و عرضه تکنیک‌ها و فناوری‌های تازه بوده است.

امروز با گسترش فضای مجازی، نمایش فیلم کوتاه به شکلی برنامه‌ریزی‌شده یا ناخودآگاه وارد زندگی همه ما شده است. هر بار که در شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های مختلف صفحه‌ای را باز می‌کنیم، با فیلم‌های کوتاه مواجه می‌شویم. البته ماهیت این آثار متفاوت است؛ بعضی تیزر تبلیغاتی‌اند، بعضی رویکرد فرهنگی دارند و بعضی هم از یک درام سینمایی می‌آیند. بنابراین، محل عرضه فیلم

هم می‌تواند جدی‌تر به این موضوع بپردازند. فیلم کوتاه نباید در حاشیه سیاست‌گذاری رسانه‌ای قرار بگیرد.

در مورد پلتفرم‌ها نیز شرایط متفاوت است. بعضی از آن‌ها به فیلم کوتاه توجه دارند، اما ما به یک بستر تخصصی نیاز داریم که مشخصاً برای این قالب طراحی شده باشد. انجمن از مدتی قبل روی راه‌اندازی یک سکوی تخصصی فیلم کوتاه کار می‌کند. امیدواریم این سکوی محلی حرفه‌ای برای نمایش آثار تبدیل شود.

قرار بود این سکوی تخصصی هم‌زمان با جشنواره رونمایی شود، اما این اتفاق نیفتاد. مشکل چه بود و چه زمانی باید منتظر راه‌اندازی آن باشیم؟

مسائل فنی داشتیم. بخش زیادی از کارها، از جمله آماده‌سازی بستر و بارگذاری فیلم‌ها، انجام شده است؛ اما نگران بودیم پس از راه‌اندازی و افزایش درخواست مخاطبان، با نوسان‌های فنی روبه‌رو شویم. ترجیح دادیم ابتدا خودمان بخش‌های مختلف را آزمایش کنیم و از آمادگی آن مطمئن شویم.

امیدواریم این رونمایی پیش از پایان سال اتفاق بیفتد. البته راه‌اندازی چنین بستری به معنای پایان کار نیست. باید بتوانیم آن را به فضایی تبدیل کنیم که مخاطب به‌طور مستمر به آن مراجعه کند و فیلم‌ساز هم از نمایش اثرش بهره‌بردار.

○ اگر فیلم کوتاه قرار نیست به‌تنهایی درآمد قابل‌توجهی ایجاد کند، فیلم‌سازی که می‌خواهد در همین حوزه باقی بماند، چگونه باید مسیر حرفه‌ای خود را ادامه دهد؟ آیا انجمن می‌تواند پشتیبانی‌ای برای تداوم کار او باشد؟

قطعاً نهادهای مختلف و سرمایه‌گذاران می‌توانند در این زمینه نقش داشته باشند. انجمن سینمای جوانان هم یکی از مجموعه‌هایی است که وظیفه حمایت از تولید فیلم کوتاه را بر عهده دارد؛ اما نمی‌توان انتظار داشت انجمن به‌تنهایی همه مشکلات را حل کند.

خوشحالم که تهیه‌کنندگان حرفه‌ای سینمای بلند هم به تولید فیلم کوتاه توجه نشان می‌دهند. حضور آن‌ها می‌تواند اتفاق مثبتی باشد و امیدوارم دیگر تهیه‌کنندگان نیز این مسیر را ادامه دهند.

در سینمای بلند، معمولاً انتظار داریم سود اصلی از مرحله نمایش به دست بیاید، نه صرفاً از تولید. اما در فیلم کوتاه، ماجرا تا حد زیادی برعکس است؛ برای ادامه حیات این قالب، باید از مرحله تولید حمایت شود.

با این حال، باید میان حمایت از فیلم کوتاه و تضمین ادامه مسیر حرفه‌ای یک فیلم‌ساز تفاوت قائل شویم. انجمن می‌تواند زمینه تولید و تجربه‌گرایی را فراهم کند، اما نمی‌تواند تضمین بدهد که هر فرد پس از ساخت یک فیلم، حتماً به مسیر حرفه‌ای مشخصی برسد.

○ هزینه‌های تولید فیلم کوتاه هم افزایش پیدا کرده است. با توجه به هزینه‌های سنگین سینمای بلند، آیا حمایت از فیلم کوتاه می‌تواند تأثیر بیشتری بر آینده سینمای ایران داشته باشد؟

باید میان بخش‌های مختلف تولید تفاوت قائل شویم. بخشی از هزینه‌های فیلم کوتاه به نوع همکاری عوامل و شیوه تولید مربوط است. بسیاری از فیلم‌سازان کوتاه، گروه‌هایی دارند که با آن‌ها کار می‌کنند و این همکاری می‌تواند هزینه تولید را کاهش دهد.

اما برخی هزینه‌ها اجتناب‌ناپذیرند؛ مانند تدارکات، حمل‌ونقل و پذیرایی که تابع قیمت‌های روز جامعه‌اند. همین بخش‌ها باعث شده‌اند هزینه تولید فیلم کوتاه هم افزایش پیدا کند.

در انجمن تلاش می‌کنیم فیلم‌سازان بتوانند آثارشان را بر پایه ایده و اندیشه خود تولید کنند، نه اینکه الزاماً به سراغ پروداکشن‌های بسیار بزرگ و پرهزینه بروند. با این حال، برآوردهای ما هم از شرایط اقتصادی جامعه تأثیر می‌گیرد.

○ شعار جشنواره امسال «اندیشه ایرانی، روایت جهانی» است؛ شعاری که در فضای پس از جنگ اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. فیلم کوتاه چقدر ظرفیت دارد تا تصویری متفاوت از ایران به جهان ارائه دهد؟

امسال اتفاق قابل‌توجهی در جشنواره رخ داد؛ تعداد آثار ارسالی افزایش پیدا کرد و در سه سال گذشته، چنین آماري نداشتم. تنوع آثار هم بسیار زیاد است. به‌نظرم وقتی فیلم‌سازان در معرض یک اتفاق یا عامل بیرونی قرار می‌گیرند، انگیزه بیشتری برای به تصویر کشیدن اندیشه‌ها و تجربه‌هایشان پیدا می‌کنند.

در حوزه فیلم کوتاه، این موضوع را به‌وضوح می‌بینیم. نمی‌توانم درباره آمار تولید فیلم بلند اظهار نظر کنم، اما در فیلم کوتاه با حجم بالایی از تولید روبه‌رو بودیم. شرایط جنگی و ناپایداری‌هایی که در برخی شهرها وجود داشت، باعث شد زمان بیشتری برای دریافت آثار در نظر بگیریم. نکته مهم برای من، تنوع آثار و کیفیت آن‌هاست. امسال فیلم‌های باکیفیتی داریم که برایمان حیرت‌آور بوده‌اند. آثار زیادی هم از شهرهای خارج از تهران به جشنواره رسیده‌اند. البته وقتی از یک جشنواره ملی صحبت می‌کنیم، نباید صرفاً تهران و شهرستان را در مقابل هم قرار دهیم؛ ما با یک جشنواره حرفه‌ای فیلم کوتاه روبه‌رو هستیم.

در عین حال، آثار مربوط به جنگ نیز اهمیت ویژه‌ای دارند. فیلم کوتاه می‌تواند ثبت تاریخی مهمی از تجربه‌های جمعی باشد. فیلم‌سازان در این قالب گاهی تجربه‌هایی را دنبال می‌کنند که فارغ از دغدغه‌های اکران یا سفارش بیرونی، از نیاز واقعی آن‌ها به روایت یک اتفاق سرچشمه می‌گیرد. بعضی آثار در زمان خود دیده می‌شوند و بعضی دیگر ممکن است در گذر زمان اهمیت پیدا کنند. این مسئله به نوع اثر و شرایط اجتماعی و سینمایی بستگی دارد.

○ آیا شعار جشنواره در انتخاب و داوری آثار هم تأثیر دارد؟ اگر فیلم‌سازی بخواهد تجربه‌ای متفاوت از روایت رایج ایران ارائه کند، آیا همچنان مورد حمایت